

รายงานการวิจัย
เรื่อง

การพัฒนาตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
เขตอุทยานแห่งชาติ ภูหินร่องกล้า อุทยานแห่งชาติแม่มะแม่อำเภอสอง
จังหวัดแพร่

The Development of A Sustainable Forest Management Model
by Community Participation in National Park: A Case Study of
Mae Yom National Park, Song District, Phrae Province

ดร.บุษิตา สังข์แก้ว
ดร.พันธ์รักษ์ ผูกพันธ์
นางสาวอัญชลี รัตนะ

มหาวิทยาลัยสวณดุสิต
2562
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวณดุสิต

รายงานการวิจัย เรื่อง

การพัฒนาตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน
เขตอุทยานแห่งชาติ ภูหินศิลา อุตยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง
จังหวัดแพร่

The Development of A Sustainable Forest Management Model
by Community Participation in National Park: A Case Study of
Mae Yom National Park, Song District, Phrae Province

ดร.บุษิตา สังข์แก้ว
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง
ดร.พันธ์รักษ์ ผูกพันธุ์
บัณฑิตวิทยาลัย
นางสาวอัญชลี รัตนะ
โรงเรียนกฎหมายและการเมือง

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

2562

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสวนดุสิต

(งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณแผ่นดินด้านการวิจัย ปีงบประมาณ 2561)

หัวข้อวิจัย	การพัฒนาตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติ ภูมิศึกษา อุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่
ผู้ดำเนินการวิจัย	ดร. บุชิตา สังข์แก้ว ดร. พันธิรักษ์ ผูกพันธ์ นางสาวอัญชลี รัตนะ
ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาส ปันตบแต่ง
หน่วยงาน	โรงเรียนกฎหมายและการเมือง มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
ปี พ.ศ.	2562

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพและภัยคุกคามป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม สถานภาพและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม และตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม อำเภอสอง จังหวัดแพร่ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกตการณ์แบบกึ่งมีส่วนร่วม และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมมีศักยภาพด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีความหลากหลายทางชีวภาพและความอุดมสมบูรณ์ของป่า โดยเฉพาะป่าสักทองผืนใหญ่ที่สุดของประเทศ การค้นพบสัตว์ชนิดใหม่ของโลก และสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ มีศักยภาพด้านเศรษฐกิจ โดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหลายจุด โดยเฉพาะแก่งเสือเต้น และดงสักงาม-ป่าสักทอง ตลอดทั้งมีศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน สำหรับด้านภัยคุกคาม ป่าแม่ยมยังเผชิญปัญหาขบวนการมอดไม้ทำลายป่า และการบุกรุกป่าเพื่อขยายที่ทำกินของเกษตรกร ตลอดทั้งภัยคุกคามที่อันตรายที่สุด คือ โครงการพัฒนาของภาครัฐส่วนกลางที่จะทำให้พื้นที่ป่าแม่ยมหายไปจำนวนมหาศาล และอุทยานแห่งชาติแม่ยมจะกลายเป็นพื้นที่ที่ถูกจำกัดการพัฒนา

2. ปัจจุบันชุมชนตำบลสะเอียบมีส่วนร่วมในการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการได้รับการส่งเสริมศักยภาพชุมชนให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ยม 2) ด้านการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่ยม โดยชุมชนมีส่วนร่วมจัดการป่าแม่ยมทั้งในเขตการจัดการของอุทยานแห่งชาติแม่ยม ตั้งแต่การมีส่วนร่วมระดับการแลกเปลี่ยนข้อมูลไปจนถึงระดับการมีส่วนร่วมตัดสินใจกับอุทยานแห่งชาติแม่ยม 3) ด้านการจัดการผู้มาเยือน ส่วนมากชุมชนตำบลสะเอียบมีส่วนร่วมในการจัดการผู้มาเยือนที่เป็นผู้มาศึกษาพื้นที่ป่าแม่ยมมากกว่านักท่องเที่ยว และ 4) การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยม โดยมีกลุ่มราษฎรรักษ์ป่าแม่ยมเป็นศูนย์กลางของเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่ทางการ/กึ่งทางการ และมีอุทยานแห่งชาติแม่ยมเป็นศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือแบบทางการในรูปแบบเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์อุทยานแห่งชาติแม่ยม และเครือข่ายกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ยม

3. แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนที่มีต่อการจัดการป่าในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยม ได้แก่ 1) ส่งเสริมศักยภาพของชุมชนให้มีส่วนร่วมตัดสินใจในแผนการจัดการอุทยาน

แห่งชาติแม่ยม ด้วยการส่งเสริมปราชญ์ชาวบ้านร่วมเป็นกรรมการที่ปรึกษาอุทยานแห่งชาติแม่ยม และการวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติแม่ยมแบบบูรณาการนโยบายทุกระดับ 2) ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้รับรองสิทธิชุมชนด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกินในเขตกิจกรรมพิเศษ 3) ชุมชน อุทยานแห่งชาติแม่ยม และองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ ควรร่วมกันกำหนดมาตรการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สำหรับนักท่องเที่ยว และการจัดการรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างยุติธรรม และ 4) ควรพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือการจัดการป่าแม่ยมอย่างยั่งยืน โดยกลุ่มราษฎรรักษ่าป่าเป็นศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือแบบไม่ทางการ/กึ่งทางการ และอุทยานแห่งชาติแม่ยมเป็นศูนย์กลางเครือข่ายความร่วมมือแบบทางการ

4. ตัวแบบการจัดการป่าอย่างยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติแม่ยมเป็นแนวทางการจัดการป่าแบบบูรณาการ โดยเป็นการบูรณาการตัดสินใจร่วมกันระหว่างภาครัฐกับชุมชน (top-down and bottom-up decision making integrated) การบูรณาการตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าแม่ยม (actors integrated) และการบูรณาการกิจกรรมการจัดการป่าแม่ยม (activity integrated)

Research Title	The Development of A Sustainable Forest Management Model by Community Participation in National Park: A Case Study of Mae Yom National Park, Song District, Phrae Province
Researcher	Dr. Buchita Sangkaew Dr. Pantharak Phookpan Miss Unchalee Rattana
Research Consultants	Associate Professor Dr. Prapart Pintobtang
Organization	School of Law and Politics, Suan Dusit University
Year	2019

This research aimed to study the forest capacity and threats to Mae Yom National Park. To explore status and development approaches of community participation in forest management and to design a sustainable forest management model through community participation at Mae Yom National Park in Song District, Phrae Province. The qualitative research data collection tools included interviews, group discussions and semi-participatory observation. The data was analyzed by content analysis. Findings were as follows.

1. The forest in Mae Yom National Park is environmentally capable. It is pristine and bio-diverse especially in the largest golden teakwood forest area of Thailand. New and endangered wildlife animals have been discovered there. In terms of economic capacity, the forest offers many tourist spots especially Kaeng Sua Ten rapids and golden teakwood areas. Additionally, the forest has capacity in historical, social and cultural aspects of local communities. However, the forest in Mae Yom National Park has faced threats from deforestation, illegal logging and expansion of agricultural areas. The most dangerous threat is a development project by the central government that may decrease the forest area in a large extent. In this respect, Mae Yom National Park may encounter restrictions for area development.

2. Currently, local communities from Sa-lab sub-district has participated in the forest management of Mae Yom National Park in four areas. First, representatives from local communities participate in a participatory decision-making process of forest management in terms of becoming the consultant committee of Mae Yom National Park. With regards to area management within Mae Yom National Park, local communities are able to participate in forest management. Community participation can be found from a level of information exchange to decision-making with Mae Yom National Park. Third, Sa-lab communities are able to coordinately manage visits from

researchers rather than tourists. Fourth, a development of collaboration networks to manage Mae Yom forest embraces local citizen participation from “Love Mae Yom Forest” group regarding informal or semi-formal collaboration. On the other hand, Mae Yom National Park is a center of formal collaboration regarding networks of forest protection volunteers and consultant committee.

3. Development approaches for community participation in forest management of Mae Yom National Park should include promoting community capacity in making decisions towards Mae Yom National Park management plan through local philosophers as the body of consultant committee. Also, integrated planning of Mae Yom National Park management should be done at all levels. Second, community participation in ecotourism arrangements and community rights in living and farming areas in the special activity zone should be acknowledged and promoted. Third, collaboration from local communities, Mae Yom National Park and Sa-lab Sub-District Administrative Organization on ecotourism guidelines and fair revenue management amongst the trio is crucial. Fourth, a sustainable forest management network should be developed in which the local “Love Mae Yom” group becomes a center of informal or semi-formal collaboration whilst Mae Yom National Park is a center of formal collaboration.

4. A model of sustainable, community participative forest management of Mae Yom National Park is an integrative forest management approach regarding top-down and bottom-up decision-making, actors’ and activities’ integration.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา การสนับสนุน และการเอื้อเฟื้อจากหลายท่าน คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. ประภาส ปิ่นตบแต่ง ที่ปรึกษาโครงการวิจัยที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่ายิ่ง เพื่อให้ข้อเสนอแนะและคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ เพื่อการปรับปรุงรายงานการวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรชุมชน สำหรับความกรุณาสละเวลาให้ข้อมูลสัมภาษณ์และอนุเคราะห์ข้อมูลเอกสารอันเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะ นายแต่ง อินทา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลสะเอียบ นายก้องไมตรี เทศสูงเนิน หัวหน้าอุทยานแห่งชาติแม่ยม นายเส็ง ขวัญยืน ที่ปรึกษากลุ่มราษฎรรักษาป่าแม่ยม นายวิชัย รักษาพล ปราชญ์ชาวบ้าน นายสมมิ่ง เหมืองร้อง ประธานคณะกรรมการคัดค้านการสร้างเขื่อนตำบลสะเอียบ พระครูสุธรรมชัยสิทธิ์ เจ้าอาวาสวัดดอนชัย และขอขอบพระคุณพิเศษ นายประสิทธิ์พร กาพอ่อนศรี ประธานกลุ่มราษฎรรักษาป่าแม่ยม ในการอนุเคราะห์ข้อมูล การอำนวยความสะดวก และการประสานงานให้การเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นไปอย่างราบรื่น ตลอดทั้งการเปิดประสบการณ์ในการเดินป่าแม่ยม

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยสวนดุสิตที่ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนการวิจัยงบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2561 ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยและพัฒนา และคุณชยุต ชาญชาญพานิชย์ เจ้าหน้าที่โรงเรียนกฎหมายและการเมือง สำหรับการช่วยประสานงาน เอื้ออำนวยความสะดวกให้การดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี ขอขอบคุณคณาจารย์หลักสูตรรัฐศาสตร์ โรงเรียนกฎหมายและการเมือง โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ยอดชาย ชูติกาโม สำหรับคำแนะนำและกำลังใจในการดำเนินการวิจัยนี้

คณะผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากรายงานการวิจัยฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้วิจัยขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว และหวังว่าการวิจัยนี้จะมีคุณค่าประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

คณะผู้วิจัย

2562